

Життя та творча доля академіка Ф.С.Арвата

Час невпинно плине і не можна його зупинити.

І важко собі уявити, що серед нас ось уже 9 років немає Ф.С.Арвата, 80-ліття якого ми відзначаємо нині. Ще живе багато сучасників, які знали Федора Степановича і зберегли про нього добру пам'ять. Тож сьогодні «маємо свято». Так любив говорити Федір Степанович. Арватівське свято, свято науки, свято відзначення людяності, добропорядності, щирості почуттів.

Федір Степанович Арват народився 18 квітня 1928 року в селі Олександрівка Ширяєвського району Одеської області в сім'ї селянина.

Навчання в середній школі, нелегка, нарівні з дорослими праця в колгоспі в тяжкі повоєнні роки сформували у юнака одну з найкращих рис людини – працелюбність. Ще йшла війна, гриміли розриви на землі, усіяній снарядами і мінами, а на полях йшли весняні роботи. 16-літній Федір Арват засівав поля зерном, зрізав поранені війною виноградні лози, заробляв трудодні. Важкою була післявоєнна юність. Треба було вчитися, здобувати знання і працювати, допомагати сім'ї.

Після закінчення у 1947 році середньої школи Ф.С.Арват вступив на перший курс філологічного факультету Одеського університету. І тут він проявив себе активним студентом, якого поважали як однокурсники, так і викладачі. Це був час, коли на факультеті працювали професори А.В.Недзвідський, А.М.Москаленко, О.В.Біляєв, І.Є.Грицютенко, П.І.Збандуто, Г.Й.Елькін та інші.

Було цікаво вчитися і шукати себе в науці. Ф.С.Арват виступав на наукових конференціях, написав дипломну роботу, проявив себе як допитливий дослідник мовних проблем. Тож не випадково, що через рік після закінчення університету він у 1953 році вступив до аспірантури при кафедрі української мови Одеського університету, наукова школа якого сприяла значному зросту Ф.С.Арвата як ученого.

Після закінчення в жовтні 1956 року аспірантури Ф.С.Арват п'ять років працював спочатку методистом, а потім завідувачем відділу методики мови та літератури Чернівецького інституту удосконалення кваліфікації вчителів. Досвід, набутий у школі після закінчення університету, а також під час роботи методистом, він об'їхав всі шкли буковинського краю, добре знав учителів-філологів, сприяв тому, що його науково-методична робота носила конкретний характер, а розробки уроків та рекомендації до окремих тем відзначалися творчим пошуком різних методів та прийомів вивчення матеріалу, заохочення дітей до осмисленого одержання знань.

Добре володіння багатьма мовами сприяло написанню разом з Н.М.Арват, дружиною, з якою пов'язав свою долю ще в Одеському університеті, та Є.Я.Павлюком у 1973 році підручників з російської мови для IV, V – VI, VII – VIII класів молдавських шкіл, які мали 6 видань. У 1981 році був підготовлений у співавторстві для цих же шкіл збірник диктантів з російської мови для IV – VIII класів. У 1987 році вийшло його друге видання.

Ф.С.Арвата як вченого-лінгвіста цікавили і питання культури мови вчителів та школярів. Цьому були присвячені його виступи на різноманітних конференціях та зібраннях вчителів. У 1989 році у видавництві «Радянська школа» вийшов посібник для учнів середніх шкіл «Порівняльна стилістика української та російської мов», підготовлений у співавторстві з Н.М.Арват. Автори посібника ставили перед собою завдання: 1) показати спорідненість і близькість української і російської мов, їх загальну історичну основу і сучасні зв'язки, а також вказати на розбіжність, яка властива кожній із них як самостійній мові; 2) сприяти виробленню навичок і вмінь вільного переходу з однієї мови на іншу в спілкуванні, але при цьому навчити суворо розмежовувати обидві мови, дотримуватись норм кожної з них; 3) послідовним зіставленням мовних фактів сприяти попередженню незадовільної інтерференції; 4) розширити знання учнів про українську та російську мови.

У книзі багато різноманітних вправ, виконання яких потребувало уважного спостереження і чіткої характеристики порівняльних явищ. Вдало підібраний ілюстративний матеріал давав змогу вчителеві не лише закріплювати навички засвоєння споріднених мов, а й проводити виховну роботу протягом вивчення відповідного розділу.

Наукові інтереси Ф.С.Арвата чернівецького періоду пов'язані також з історією та теорією перекладу, особливостями перекладу творів російської літератури на українську мову. Ціла низка розвідок з цих питань була опублікована в збірнику «Праці Одеського університету», зокрема «Із спостережень над мовою перекладу І.Я.Франка поеми Гоголя «Мертві душі»: переклад фразеологізмів» (1956), «До питання про становлення реалістичних традицій художнього перекладу в українській літературі II половини XIX століття» (1958), а також у «Наукових записках Чернівецького університету» – «К вопросам о переводе поэмы Н.Гоголя «Мертвые души» на украинский язык» та ще 9 статей. Саме ці напрацювання і лягли в основу кандидатської дисертації «Іван Франко як перекладач», яку Ф.С.Арват захистив 19 квітня 1968 року.

Багато вніс вчений у вивчення історії та теорії перекладу, його статті про перекладачів М.Старицького, П.Грабовського, Лесю Українку, І.Франка, М.Рильського та проблеми перекладу – це важливий внесок у науку. Він опирався на конкретний досвід, пов'язаний з перекладом поеми М.Гоголя «Мертві душі» на близьку до російської мову, про що свідчать його статті «Народні українські мовні елементи в перекладі «Мертвих душ» М.Гоголя Іваном Франком» (1965), «Синтаксичні питання перекладу (на матеріалі перекладу «Мертвих душ» М.Гоголя Іваном Франком)» (1965), «Звертання в перекладі Івана Франка «Мертвих душ» Гоголя» (1965) та інші, а і в пропаганді українських перекладачів. Представляє інтерес у цьому спрямуванні ціла низка праць: «З історії українського перекладу II половини XIX ст. Старицький як перекладач» (1963), «Переклад з російської літератури як одне з джерел збагачення лексики української мови» (1964), «З історії українського перекладу II половини XIX ст.: П.А.Грабовський і Леся Українка як теоретики перекладу» (1964), «Максим Рильський – теоретик перекладу» (1967), «Іван Франко – перекладач на українську мову творів М.Є.Салтикова-Щедріна» (1966), «Іван Франко – теоретик перекладу» (1968 та інші).

До вивчення проблем перекладу Ф.С.Арват повернувся в 90-ті роки в Ніжині. У науковому збірнику «Література та культура Полісся» він друкує дві статті: «Перші переклади творів М.В.Гоголя на українську мову» та «М.П.Старицький як перекладач» (вип.3, 1992). Вчений зібрав і опрацював багатий матеріал з історії і практики перекладу.

Ф.С.Арват в чернівецький період проявив себе не лише як різнобічний вчений, а й як прекрасний викладач та адміністратор. Працюючи з вересня 1961 року по березень 1976 року на філологічному факультеті Чернівецького університету викладачем, старшим

викладачем, а з 13 січня 1978 року доцентом кафедри української мови. Ф.С.Арват 8 років був деканом, жив інтересами студентів, добре їх знав, не лише в обличчя, або за прізвищами, а й по іменах і по-батькові. У важку хвилину студенти неодноразово зверталися саме до свого декана. А коли він переїжджав до Ніжина, то його проводжав на вокзалі весь факультет. І в цьому проявилась щира повага всього колективу до свого керівника і вчителя, наставника і порадника.

У березні 1976 року Ф.С.Арвата викликали до Міністерства освіти і науки України і запропонували перейти до Ніжинського педагогічного інституту імені М.В.Гоголя, назвавши цей навчальний заклад своєрідною Сорбоною, маючи на увазі давні історичні традиції цього вузу. І це підкупило Ф.С.Арвата. З Києва він сів на електричку, приїхав як приватна особа в Ніжин, походив територією, побував у корпусах і музеї і зрозумів, що тут можна буде працювати. Він дав згоду на перевід, хоча непокоївся, як складеться його доля в Ніжині. На той час інститут потребував змін в багатьох напрямках роботи. Тоталітарні методи управління уже стали на перепоні просування вперед. Та й сам час вимагав змін у середній та вищій школі. Тож правильно зробило Міністерство, що направило в Ніжин людину, яка пройшла школу двох університетів – Одеського і Чернівецького.

З 23 березня 1976 року Ф.С.Арват працює у Ніжинському педагогічному інституті спочатку проректором з навчальної роботи, а з 16 серпня 1978 року – ректором. Саме в цей час і розкрився його вроджений хист та набутий життям досвід великого організатора, чуйного наставника, душевної щедрості людини. Він проявив себе здібним, ініціативним, вимогливим і в той же час демократичним керівником вузу. Не все зразу виходило, ішов пошук. Інколи помилки змушували по-іншому підходити до вирішення кадрових питань. Але найголовніше було те, що Ф.С.Арват розумів, що вуз з такими славними традиціями, які поступово втрачалися, повинен зайняти достойне місце в освітянському середовищі. Тому був взятий курс на якісну підготовку вчительських кадрів.

Ф.С.Арват всією душею вболівав за долю освіти, за майбутнє вищої і середньої школи та вчителя. Тож, перебуваючи на посаді ректора, він все зробив, щоб створити необхідні умови для підготовки фахівців. І заслуга його полягала в тому, що наших випускників стали охоче брати на роботу, навіть у Київські школи.

Це був неординарний керівник. Своєрідною рисою Ф.С.Арвата було вміння спілкуватися з людьми. Про всі події в інституті, про життя окремих працівників він довідувався безпосередньо під час спілкування з деканом у деканаті, викладачами на кафедрі, з господарниками на господарському дворі. Він намагався проникнути у всі важливі життєві проблеми, зрозуміти те, з чим ти до нього прийшов відвідувач.

Ф.С.Арват розумів, що слід ширше пропагувати традиції Ніжинської вищої школи, тому зразу з охотою підтримав нашу ініціативу про проведення у 1979 році всесоюзної Гоголівської конференції, на яку з'їхалося біля 150 вчених з усіх республік Радянського Союзу. Про її роботу було надруковано повідомлення в декількох наукових виданнях. А найголовніше те, що учасники конференції рознесли інформацію про наш вуз, де вчені займалися вивченням спадщини М.Гоголя і де продовжували не тільки зберігати традиції, а й збагачувати їх. Авторитет вузу зростає, бо ідеї свого ректора підтримав колектив, який працював наполегливо і виборював призові місця у всесоюзному змаганні та завойовував перехідні знамена. У Федора Степановича були хороші помічники і серед них найближчим був проректор з навчальної роботи Петро Макарович Никоненко, нині заслужений працівник освіти, перший проректор університету.

Особливу увагу Ф.С.Арват приділяв розширенню і зміцненню зв'язків інституту зі школами, педагогічними училищами, ліцеями. Його добре знає педагогічна громадськість області. Тому Ф.С.Арвата неодноразово обирали на всесоюзні та республіканські з'їзди вчителів.

Інтелігент за природою Ф.С.Арват піклувався про високу культуру своїх вихованців, про їх освіченість і широкий світогляд, ерудицію, моральну чистоту, які є невід'ємними складовими сучасного вчителя. Він став одним із активних пропагандистів вчительської професії. В одному із виступів Ф.С.Арват сказав: «Школа – це соціальний барометр, який впливає на багато сторін нашого життя. Особливо це видно на селі. Якщо є школа, клуб, село зв'язане з центрами хорошими дорогами – це значить, що тут відкрито двері для культури, зачинено їх для відтоку молодих сил. Тому абсолютно недопустимо закривати школи навіть при найменшій кількості учнів... Поняття совісті, добра, зла, справедливості, відповідальності – це саме те, що виховує школа. Тут вчиться і майбутній інженер, і лікар, і хлібороб, і космонавт. А від нас залежить, хто і як їх вчитиме. Хороший педагог – це носій культури, естетик. Це інтелігент у вищому розумінні цього слова... Тому я хотів би бачити на чільному місці в галереї слави передовиків портрет хорошого вчителя. Хотів би відчувати, що турботами школи живуть батьки, шефи, всі, від кого залежить ефективна робота».

Ці слова Ф.С.Арват були сказані і інший час і в іншу епоху, але їх основний смисл не втратив своєї актуальності, гостроти і свіжості і нині.

Піднімати авторитет вчителя було моральним кредом керівника вузу. Тож не випадково, що на території інституту вперше в Україні був відкритий пам'ятник Вчительці. Пам'ятаю, як ми спеціально їздили на вулицю Васильківську у Києві до Художнього комбінату, щоб замовити його, вибрати саме таку композицію, яка б відповідала задуму, звеличувала педагогічну професію, хвилювала глядачів і викликала в них повагу до складної і такої необхідної професії. І радів він, що скульптору вдалося передати те, що хотілося бачити Федору Степановичу. Збереглося незвичне фото, на якому збережена мить, коли Федір Степанович в задумі стоїть біля цього пам'ятника. Дивишся на цю світліну і разом з академіком Ф.С.Арватом вдумуєшся в сучасну долю школи, вчителя і учня.

Піднесення якості підготовки вчительських кадрів йшло шляхом упровадження в практику досягнень вузівської педагогіки та передового досвіду, зміцнення кафедр висококваліфікованими спеціалістами. З особистої ініціативи Федора Степановича в інституті народилося багато цікавих починань, які здобули загальне визнання. Зокрема, за його безпосередньої підтримки в інституті було відкрито 7 нових спеціальностей, стільки ж нових кафедр, аспірантура, добудовані нові приміщення інституту, збудовані два багатопверхові гуртожитки, закладений будинок для викладачів, наповнені аудиторії, лабораторії новими меблями, приладами тощо. Особливо багато уваги приділяв бібліотеці, збагаченню її фондів новою літературою. За його підтримки був відкритий Музей рідкісної книги – гордість інституту.

Ф.С.Арват добре розумів, що студент, як майбутній вчитель, якої б він не був спеціальності, потребував широкої гуманітарної підготовки, спілкування з образотворчим мистецтвом, театром, музикою. Тому він підтримував відкриття Університету культури, яким керувала досвідчений педагог і цінитель мистецтва доцент О.В.Плашевська, а потім і нашу ініціативу про відкриття спеціалізації з художньої культури і народознавства на історико-філологічному факультеті, організації виставок образотворчого мистецтва в

аудиторіях Гоголівського корпусу, створенню іменних аудиторій, музеїв на факультетах тощо.

Не залишається поза увагою Ф.С.Арвата і науково-дослідна робота в інституті. Він підтримував ініціативу проведення в інституті всесоюзних, республіканських та міжвузівських конференцій, на яких завжди виступав з ґрунтовними доповідями. За підтримки Ф.С.Арвата відбулася конференція «Розвиток школи і педагогічної науки в Україні», присвячена 1000-літтю школи Київської Русі. А скільки відбулося цікавих зустрічей з відомими вченими-мовознавцями, літераторами, істориками, педагогами, громадськими діячами за 18 років, в які він очолював інститут!

Особливо турбувала його підготовка спеціалістів вищої кваліфікації, а тому сприяв переходу викладачів на посаду старшого наукового працівника та вступу до докторантури. Саме при ньому захистили докторські дисертації Г.В.Самойленко (1988), В.Г.Янушевський (1989), І.М.Гетман (1992), О.Г.Ковальчук (1993), В.П.Яковець (1993), О.Я.Ростовський (1994).

Значні здобутки в науковій та навчальній роботі були високо оцінені державою. 23 травня 1991 року Ф.С.Арвату присвоєно вчене звання професора кафедри української мови, на якій він читав курс історії української мови, спецкурси, керував дипломними роботами.

Внесок вченого у розвиток ніжинської наукової школи на новому етапі значний і різноманітний, а це свідчить і про широту інтересів Ф.С.Арвата, і про уміння своєчасно націлити громадськість на актуальні проблеми розвитку як середньої, так і вищої школи. Тому не випадково, що професор Ф.С.Арват постановою Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 року був затверджений дійсним членом-засновником Академії педагогічних наук України, в якій він успішно працював над вирішенням складних питань розбудови вищої та середньої школи на новому етапі її розвитку. Він неодноразово повторював: «Неосвічений народ ніколи не буде вільним».

Педагогічні питання, які хвилювали Ф.С.Арвата, знайшли втілення у цікавих наукових дослідженнях, здійснених під його керівництвом у співдружності з професорами Є.І.Коваленко і П.М.Щербанем: «Педагогіка спілкування» (1992), «Родинно-сімейна енциклопедія» (1996), «Культура спілкування» (1997).

Після виходу у 1996 році на пенсію Ф.С.Арват продовжував працювати на посаді радника нового ректора та професора кафедри української мови, постійно бував на факультетах, спілкувався з співробітниками, студентами. Федір Степанович не уявляв собі життя без інституту, бо інститут і є його життя.

Діяльність Ф.С.Арвата всебічна, широка і багатогранна. Вона була високо оцінена державою, про що свідчать ордени Дружби народів та Трудового Червоного Прапора, медалі, якими він був нагороджений, та звання Заслужений працівник народної освіти України.

Пам'ять про себе людина формує ще за свого життя. І від її повсякденної праці, від активної громадської позиції буде залежати, чи про неї згадають нові покоління людей. Всі складові життєвої долі Ф.С.Арвата засвідчують, що про нього будуть пам'ятати. Огляньте територію університету, подивіться на пам'ятник Вчительці і графу І.А.Безбородьку, прекрасні зелені насадження дерев і кущів між корпусами, зайдіть у приміщення університету, у 215 Гоголівську аудиторію і т.п. і скрізь ви нашттовхнетеся на сліди арватівської ініціативи і підтримки.

Вшановуючи пам'ять Ф.С.Арвата, давайте і надалі наслідувати йому, збагачувати і розвивати далі його важливі починання, виходити з новими цікавими ідеями, які сприятимуть звеличенню авторитету Ніжинської вищої школи на її новому історичному етапі.

*Григорій Самойленко, професор,
завідувач кафедри історії літератури та історії культури*

З полуднем віку!

20 квітня виповнюється 50 років від дня народження ректора Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя доктора політичних наук, професора БОЙКА Олександра Дмитровича.

Свій ювілей учений зустрічає із вагомими здобутками в науково-педагогічній, управлінській та громадській діяльності. Він – висококваліфікований фахівець вищої школи, відомий в Україні вчений-історик та політолог, автор понад 200 наукових праць. Серед них 32 окремі книги – монографії та навчальні посібники, які здобули широке визначення в науковому світі і плідно використовуються в навчальному процесі вищої та середньої школи.

У 2003 році наукова діяльність О.Д.Бойка була відзначена преміями міжнародного журналу «Сучасність» та Ліги українських меценатів у номінації «суспільно-політичні науки», у 2006 році – медаллю К.Д.Ушинського Академії педагогічних наук України.

Як ректор університету, О.Д.Бойко приділяє багато уваги питанням модернізації навчального процесу, вдосконаленню виховної роботи в студентському колективі, активізації співпраці університету з органами управління освітою та навчальними закладами Чернігівщини.

Професорсько-викладацький колектив, співробітники і студенти, користуючись нагодою, щиро вітають свого ректора з полуднем віку, бажають йому добра і процвітання, нових щасливих, успішних і захоплюючих життєвих доріг. І хай Вас, Олександр Дмитровичу, завжди супроводжують молодість душі, світла радість, ласкава доля, добро й тепло, а оминають тривоги, смуток, біди та життєві негаразди.

Доброго Вам здоров'я, щастя, родинного тепла і благополуччя!

Колектив університету

Мости братерства (нотатки з міжнародної наукової конференції)

Цього року весна видалася зовсім негостинною. На календарі кінець березня, а за вікном потягу лежить сніг. Швидкий “Київ-Мінськ” мчить нас, вісьмох викладачів філологічного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя до столиці братньої Білорусі на Міжнародну наукову конференцію “Взаємодія та взаємопроникнення мов та культур: стан та перспективи”, яку вкотре проводить Білоруський державний педагогічний університет імені Максима Танка. Для більшості з нас це вже не перша подорож на наукове зібрання до Білорусії. А тому в купе тільки й розмов, що про майбутні зустрічі з друзями-колегами з Гродно, Гомеля, Москви, Петербурга, Варшави та інших міст, які зголосилися прибути на цю конференцію. Саме для них ми веземо з Ніжина більше ніж два десятки наукових збірників з XI Карських читань, які нещодавно відбулися в нашому університеті.

Мінськ нас зустрів снігом, але він не став на заваді ні нашим мандрівкам цим чудовим містом, а ні теплій атмосфері наукового зібрання, що панувала в конференц-залі Білоруського державного педагогічного університету. На цьогорічну конференцію до вузу прибули науковці із 16 держав близького та далекого зарубіжжя. У її роботі взяли участь 35 докторів наук, професорів та 127 кандидатів наук, доцентів. На пленарному засіданні учасників конференції вітали: ректор БДПУ, доктор технічних наук, професор Петро Дмитрович Кухарчик, посол республіки Болгарії в Білорусі Петко Ганчів, посол Азербайджанської республіки Алі Нагієв, представники дипломатичних місій Росії та України. Про динамічні процеси в розвитку мов на початку XXI століття на пленарному засіданні говорили професори Василь Старичонок, Анатолій Гируцький, Йонас Лаурінавичюс.

Під час традиційної для таких зібрань брейк-кави делегація ніжинських науковців зустрілася з нашим земляком, працівником посольства України в Білорусі Станіславом Михайловичем Вдовенком і отримала запрошення відвідати Посольство України в Білорусі.

Потім розпочалася вже звична для науковців робота в секціях. На конференції їх працювало аж вісім. Щоб відчуті актуальність проблем, що обговорювалися, достатньо ознайомитися з назвами секцій: “Мова в полікультурному просторі і діалозі культур”, “Мова в умовах глобалізації комп'ютерних технологій”, “Міжкультурні комунікації та мовні поняття” тощо. Науковці Ніжинського університету взяли участь у роботі п'яти секцій, де виступили з доповідями. Жваве обговорення присутніх викликало наукове повідомлення доцента В.М. Бережняк “Про “спільну колиску” старшого та меншого братів”, доповідь доцента А.С. Білої “Про соціальну термінологію в умовах міжкультурної комунікації”. Переконаливо й аргументовано виступили на секції теорії і практики перекладу доценти В.М. Бойко, та Л.Б. Давиденко. Неоднозначно було сприйнято методистами твердження доцента О.В. Забарного про необхідність заміни на уроках літератури візуального шляху передачі інформації на аудіовізуальну та подальшу актуалізацію сугестивних методик освіти.

Яскравим завершенням першого дня роботи конференції став гала-концерт, який підготували гостинні господарі. Поряд із студентськими самодіяльними колективами університету виступили і відомі зірки білоруської естради.

Поза сумнівом, для українських науковців кульмінацією другого дня роботи конференції стало відвідування Посольства України в Білорусі та зустріч із Надзвичайним і

Повноважним послом України в республіці Білорусь Ігорем Дмитровичем Ліховим. Тут відбулася тепла щира розмова про україно-білоруські наукові зв'язки, про подальші перспективи їх розвитку, про роботу українських дипломатів у Білорусі. Науковці з Ніжина відвідали кімнату-музей української дипломатичної місії та поклали квіти до пам'ятника Тараса Шевченка.

Цього ж дня викладачі Гоголівського вузу взяли участь у роботі круглого столу “Культурологічна спрямованість викладання мови”.

На заключному пленарному засіданні були підведені підсумки роботи конференції, відзначено низку наукових доповідей. Науковці з Ніжина отримали в дарунок настінний годинник.

Незабутнє враження справила на учасників конференції екскурсія до Національного художнього музею Республіки Білорусь. Плідна інтелектуальна робота доповнилася високими естетичними переживаннями.

Повертаючись додому і обговорюючи роботу конференції, ми одностайно дійшли висновку, що такі наукові зібрання слугують не лише суто науковим цілям, вони сприяють зближенню культур народів, кращому взаєморозумінню людей. А тому вже в травні ректор Гоголівського університету спільно із Центром гуманітарної співпраці з українською діаспорою планує проведення науково-практичної конференції “Українсько-білоруські зв'язки: історія і сучасність”.

*Олександр Забарний,
декан філологічного факультету Ніжинського державного університету імені Миколи
Гоголя*

Виховний процес – пріоритетний напрямок діяльності ВНЗ

10 квітня 2008 року в Міністерстві освіти і науки відбулася нарада проректорів з виховної роботи вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації. Подаємо вашій увазі виступ проректора з науково-педагогічної та виховної роботи НДУ імені Миколи Гоголя Зінченка С.В.

В умовах становлення громадянського суспільства в Україні, мінливого політичного життя в нашій державі, стають першочерговими питання життєвих стандартів, запитів, інтересів, стилю поведінки. Ці питання, як відомо, найактуальніші для молодіжного середовища, а значить і для студентського, зокрема. Науково-інформаційний, духовний прогрес в Україні, роль і місце її у європейському та світовому співтоваристві безпосередньо залежить від рівня освіченості й вихованості сучасної молоді. Зважаючи на це, виховання студентської молоді, перш за все, має бути спрямованим на формування загальнолюдських, громадянських, національно-духовних, культурних цінностей майбутніх фахівців.

У Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, одному із найстаріших вищих навчальних закладів Лівобережної України, сформувалася чітка, перевірена часом, система виховної роботи зі студентами. В її основу покладено відповідні концептуальні засади, що визначають основні напрямки виховного процесу у вищому навчальному закладі. Виховання студентів в університеті базується на чіткій вертикалі управління цим процесом. Очолює виховну роботу ректорат та Вчена рада університету. Дорадчим органом у сфері реалізації виховної діяльності університету є Рада з питань виховання

студентів, яка функціонує на базі соціально-гуманітарного відділу університету. Її робота координується проректором з науково-педагогічної та виховної роботи. Рада тісно взаємодіє з редакцією університетської газети «Альма матер», яка систематично виходить з 1992 року. Кожен декан факультету має заступника з виховної роботи, який координує увесь виховний процес на факультеті. Здебільшого заступники деканів з виховної роботи працюють на громадських засадах, оскільки діє відповідний норматив – один заступник декана призначається з розрахунку на 500 студентів. Але керівництво університету компенсує оплату праці заступників деканів встановленням надбавок за складність і напруженість в роботі. Безумовно, діяльність заступника декана з виховної роботи є складною. Вона скеровується й координується Радою з питань виховання студентів.

В університеті на першому й другому курсах функціонує інститут кураторства; починаючи з третього курсу, зі студентами академгруп працюють викладачі-наставники.

Основними напрямками виховного процесу в університеті є:

розвиток особистості в інтелектуальному, морально-духовному, естетичному і фізичному плані;

прищеплення поваги до визнаних у суспільстві цінностей;

формування належної культури та стилю поведінки в межах загальноприйнятих етичних норм;

формування відповідального ставлення до навчання;

виховання національної гідності й самоповаги на основі успадкованих духовних надбань українського народу.

У нашому університеті адміністративна вертикаль виховної роботи активно взаємодіє із структурованою вертикаллю органів студентського самоврядування. Починаючи з активу академічної групи, така взаємодія відбувається на рівні факультету, через студентські ради та студентські профспілкові організації факультетів; на рівні університету – через студентську раду та профком студентів. Ці дві вертикалі, що безпосередньо задіяні у виховному процесі, спрямовують свою діяльність на вирішення актуальних питань виховної роботи в студентському середовищі. Серед найважливіших з них:

адаптація студентів першого курсу до нових умов навчання й організації побуту;

профілактика правопорушень у студентському колективі, аналіз та уникнення причин, що породжують негативні явища серед студентів;

пріоритетним напрямком у цій співпраці є оздоровлення студентів;

приділення значної уваги та надання допомоги найбільш соціально-незахищеним категоріям студентів (студентам-сиротам, студентам-інвалідам, студентським сім'ям з дітьми, студентам-напівсиротам);

чітка взаємодія відбувається і при поселенні студентів у гуртожитки, при вирішенні побутових проблем студентів, також при виселенні окремих студентів з гуртожитку, якщо виникає потреба;

Звичайно ж, основною метою виховної роботи в університеті є створення такого духовного і морального клімату в студентському колективі, який би сприяв вільному розвитку особистості студента, розвитку його мислення, загальної культури шляхом залучення студента до різних видів творчої діяльності (науково-дослідної, громадської, культурно-просвітницької, оздоровчо-спортивної тощо). І в цьому плані є певні досягнення – це і високий рівень університетських спартакіад та перемоги наших студентів на міжвузівських спортивних змаганнях, і здобутки студентського хору «Світич» - лауреата багатьох престижних конкурсів і фестивалів, який нещодавно повернувся з гастрольної поїздки до Італії. Випробуваною формою самореалізації студентів є участь у клубах за інтересами, зокрема в літературній студії, театрі-студії, в діяльності клубу авторської пісні, клубу інтелектуалів, диспут-клубу та ін. Традиційно популярним в університеті став фестиваль студентської самодіяльності «Студентська весна», а також феєричні змагання наших студенток у щорічних конкурсах «Міс університет».

Загалом, ми маємо серйозну базу виховного процесу, в основі якого лежать традиції Ніжинської вищої школи, з її двохсотлітньою історією. Музейний комплекс університету, до якого входять Музей Ніжинської вищої школи, Музей Миколи Гоголя, унікальна картинна галерея, не менш унікальний Музей рідкісної книги, має невичерпний потенціал в естетичному, культурно-мистецькому і духовному вихованні наших студентів. Ми гордимся цим комплексом і завжди запрошуємо наших гостей відвідати його. На процес виховання наших студентів впливає також і прекрасне місце розташування університету, фактично, студентського містечка – чудова паркова зона на березі тихоплинного Остра.

Говорячи про здобутки й позитиви у виховній роботі, не слід забувати і про ті проблеми, які, переконаний, є актуальними не лише для нашого університету.

На сьогодні у сфері вищої школи не існує чіткої інфраструктури виховного процесу.

Проблемою є відсутність так званої захищеної статті щодо фінансування виховного процесу у вузі.

Серйозним випробуванням для організації і проведення позанавчальних виховних заходів стали умови Болонського процесу: оскільки навчальний процес зазнав зміщення в бік індивідуальної роботи студента, скоротивши час його дозвілля.

На жаль, немає чіткої загальноприйнятої нормативної бази діяльності інституту кураторства у вузах, ця проблема, думаю відома кожному з проректорів, присутніх в залі.

Недостатній рівень сімейного виховання, недооцінка виховної роботи в середніх закладах освіти, вплив сумнівних цінностей, що прищеплюються підростаючому поколінню низькопробними телепрограмами, фільмами, комп'ютерними іграми сумнівної якості спричиняють прояви бездуховності, жорстокості, низької культури, а іноді й злочинності серед студентства. Цим явищам необхідно протидіяти всіма можливими засобами, мобілізуючи всі дієві механізми боротьби за високий духовний, інтелектуальний, культурний рівень українського студента, його високі життєві стандарти.

Дозвольте висловити свою вдячність організаторам наради за надану можливість зустрітися проректорам, які безпосередньо причетні до виховання студентів. Такі зустрічі є позитивом у налагодженні тісної співпраці в цьому напрямку діяльності вузів. Хотілося б щоб зустрічі ці були систематичними.

Учасники наради прийняли відповідні рекомендації: «Обговоривши стан виховної роботи у вищих навчальних закладах, учасники наради відзначають, що в сучасних умовах питання виховання студентів набуває особливої ваги.

Система виховного впливу на формування культури молоді людини поступово виходить із кризового стану, опановуються нові за змістом і формами методи діяльності. Майбутнє України залежить від змісту цінностей, які закладаються у світогляд молодих людей та від того, якою мірою духовність стане основою їхнього життя.

Щоби протистояти новим викликам сучасності, треба перебудувати систему виховної роботи зі студентською молоддю, підняти її престиж, внести істотні зміни в її ідеологію, змістові характеристики та конкретні дії.

Учасники наради рекомендують:

1. Розробити Концепцію національного виховання студентської молоді, яка базуватиметься на залученні студентів до української та світової культурної спадщини та враховує:

– національно-демократичні цінності: гуманістичні ідеали, формування національної свідомості, гідності українця, любові до рідної землі, родини й народу, формування мовної культури, високої правової свідомості, поваги до прав людини і громадянина, дотримання законодавства і морально-етичних норм суспільства;

– реалізацію професійної морально-етичної відповідальності викладачів і студентів, виховання патріотичних почуттів до Альма-матер, дотримання і розвиток демократичних і академічних традицій вищого навчального закладу;

– ідеї консолідації студентства та наукових і науково-педагогічних працівників в єдину академічну спільноту;

– подолання негативних явищ у молодіжному середовищі, формування здорового способу життя;

– необхідність створення академічного інформаційного середовища з вільним доступом до нього;

– особливу роль і відповідальність вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців-педагогів за розбудову змісту та форм національного виховання.

2.3 метою активізації виховної роботи у вищих навчальних закладах

необхідно:

- визначити повноваження, права та обов'язки працівників вищих навчальних закладів (проректорів, заступників деканів з виховної роботи, наставників, кураторів), які забезпечують виховну діяльність;

- запровадити рейтинг позанавчальної діяльності студентів з відзначенням лідерів і широким застосуванням різних форм морального та матеріального

заохочення;

- започаткувати регулярні наради - семінари між вищими навчальними

зкладами з обміну досвідом навчально-виховної роботи.

3. У здійсненні виховного процесу у вищих навчальних закладах незмінно головною повинна залишатися особистість викладача, педагога-наставника академічної групи. З цією метою необхідно:

- підняти престиж інституту кураторства з використанням різних форм і методів морального та матеріального заохочення їхньої діяльності;

- вищому навчальному закладу формувати власну стратегію з цього питання, забезпечивши обов'язкове призначення наставника академічної групи I курсу, зі встановленням надбавок для них у розмірі від 15% посадового окладу;

- розробити примірне Положення про наставника (куратора) академічної групи.

4. Підняття престижу державної мови у вищих навчальних закладах:

– проводити усі навчально-виховні заходи українською мовою;

– надавати допомогу студентам I курсу в опануванні української мови;

– організувати курси високої культури мовлення й етики спілкування, забезпечивши їх роботу відповідними методичними матеріалами;

– проводити заходи з популяризації української мови і культури (мистецькі вечори, вшанування пам'яті відомих діячів, літературні читання, конкурси, диспути, олімпіади), зокрема відзначати День української мови та писемності (9 листопада);

– організовувати публічні лекції та зустрічі з видатними українськими діячами культури, мистецтва та науки;

– поширити застосування україномовного комп'ютерного програмного забезпечення.

5. Створювати умови для розкриття творчої самореалізації студентів:

– виявляти і розвивати таланти та індивідуальні здібності студентів, залучати їх до наукової, творчої та спортивної діяльності;

– створювати та підтримувати діяльність центрів культури і мистецтв, студентських театрів, інтелектуальних, спортивних і краєзнавчо-туристичних, клубів;

– проводити конкурси і фестивалі художньої та творчої самодіяльності.

6. Для посилення ролі студентського самоврядування:

– сприяти виявленню у студентському середовищі потенційних лідерів, організаторів та залучати їх до роботи в органах студентського самоврядування;

– створити умови для консолідації студентського середовища в питаннях підвищення якості навчання, організації національно-патріотичних заходів та культурного дозвілля; !
Іі

– залучати органи студентського самоврядування до організації і проведення олімпіад, літніх шкіл і конференцій, публічних лекцій та співпраці між студентами різних вищих навчальних закладів, ярмарки вакансій, відвідування культурних закладів;

– сприяти розвитку різних форм волонтерського руху як способу виховання у студентів гуманізму і почуття відповідальності;

– підвищити відповідальність Студентських рад гуртожитків у питаннях поселення та проживання студентів, збереження матеріальної бази, організації дозвілля тощо.

7. Створити цілісну систему правового та екологічного виховання студентів усіх форм навчання.

8. Популяризувати здоровий спосіб життя і запобігати негативним явищам:

– проводити регулярні заходи з пропаганди здорового способу життя із застосуванням креативних методів їх проведення та залученням громадських та молодіжних організацій;

– сприяти академічній молоді в створенні тематичних клубів, театрів, осередків психологічної допомоги, служб, центрів.

9. Активізувати співпрацю з регіональними органами внутрішніх справ.

10. Сприяти створенню у вищих навчальних закладах соціологічних та психологічних служб.

«Народе мій, до тебе я ще верну...»

– під такою назвою пройшов у Гоголівській аудиторії літературно-музичний вечір, присвячений 70-річчю від дня народження українського поета і перекладача В.С. Стуса для студентів 3-4 курсів філологічного факультету.

Читаючи вірші Василя Стуса, розповідала ведуча Яна Наріжна, розумієш, що це сама правда. Час, в якому нам випадає жити, не обирають, він надається людині Богом разом з першим подихом, як час нашого існування.

Все інше залежить від нас самих: як вдається проявити себе в історичних обставинах, що випали на твою долю. Відмінність Стуса в тому, що він на прикладі свого духовного визрівання вчить не стільки уникати життєвих поразок, скільки вчитися на них гартувати свій дух, який може допомогти людині йти шляхом добра і справедливості.

Цікавим був виступ кандидата філологічних наук, доцента, автора посібника «Час вибору: Вивчення творчості Василя Стуса в школі» Юрія Івановича Бондаренка. У своїй розповіді «У чому феномен В. Стуса» він підкреслив, що сучасним студентам дуже пощастило. Вони знають імена Стуса, Багряного, Хвильового які повернулися з небуття. Щоб правильно вибрати життєву лінію, людина має пройти складний шлях внутрішнього перетворення. Найперше – визначити сутність свого призначення на землі. Необхідно пізнавати себе, щоб з'ясувати власне покликання. І це робиться один раз у житті. Важливим фактором для становлення особистості, за твердженням поета, є усвідомлення мети свого існування, котра повинна бути гармонійно узгоджена із внутрішнім станом особи. І досягнення такого абсолюту – річ непроста. Треба пройти через складні випробування. У процесі внутрішньої боротьби, перед особистістю, не раз постає питання доцільності цієї боротьби. Ліричний герой В.Стуса вирішує однозначно: «Ні. Вистояти». У цих категоричних словах – і трагічний стоїцизм поета, і бажання здійснитися як людина, пізнати суть життя, його міру. За таких умов дух завжди в борінні, ламає перепони, не визнає залежності від фізичних умов буття. Гартування духу є провідним мотивом життя і творчості Василя Стуса.

На нашу думку, нікого не залишили байдужими вірші поета, які неодноразово були озвучені у виконанні студентів: Бабич Юлії, Бурльова Андрія, Іванів Тамари, ліцеїста лінгвістичного класу Ніколаєнка Андрія. Доречним був виступ бандуриста Даниїла Ощепкова, який виконав українські народні пісні.

Зворушливим став виступ кандидата філологічних наук, доцента Крутиуса В.П., який особисто був знайомий зі Стусом під час навчання в аспірантурі Інституту літератури АН УРСР. Що Стус поет, в аспірантурі навіть не згадували. Розмовляли більше про написання дисертації, багато говорили про літературу. Енергія шестидесятників живилася із незгасного вулкана – їхньої молодості. Духовна свобода, прагнення вирватися за межі встановлених ідеологами Радянського Союзу рамок, спроба самотійно осмислювати процеси і явища буквально заворожували шестидесятників. Звідси – невтомне читання, постійне опрацювання світового і українського наукового, філософського, художнього досвіду, максимальне самонапоєння здобутками культури (в межах тодішніх можливостей). Отож, на початку

60-х поет потрапив у надзвичайно продуктивне духовне середовище, яке допомогло йому зміцнити і проявити свої творчі здібності, кращі людські якості. І хоча В.Стус віддавав перевагу творчості та науці, а політику не любив, у тяжких умовах він не замкнувся у власному художньому світі. Про те свідчить відкритий протест у 1965 році на

прем'єрному перегляді кінофільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків». Саме після виступу в кінотеатрі «Україна» поет потрапив під репресивне колесо. Хоч у наказі директора Інституту літератури АН УРСР М.Шамоти значилося, що Стус звільнений «за систематичне порушення норм поведінки аспірантів і працівників наукового закладу...». Володимир Павлович сказав, що думи про Стуса ніколи його не покидали на протязі життя і що він став невольним свідком дороги Стуса на Голгофу. По закінченні свого виступу він прочитав вірш Некрасова «Пам'яті Добролюбова», який в повній мірі можна віднести і до Василя Стуса.

Хвилюючим моментом було почути в аудиторії живий голос Василя Стуса, спокійний і вдумливий, котрий завжди буде з нами.

А потім молоді поети-початківці, учасники літературної студії (керівник ст. викладач кафедри української літератури О.Є. Гадзінський) – Юлія Працюк, Наталка Фесенко, Олександр Андріяш, читали свої вірші.

Ведуча вечора висловила думку про те, що життя поета було сповнено добра, любові, і все заради України і її народу. Стус поклав своє життя за Україну, за честь і гідність кожної окремої людини, за майбутню перебудову, яка неодмінно мусить увінчатися успіхом. Душа Василя Стуса була відкрита для багатьох, але він ішов власним шляхом. У цьому його сила і приклад нащадкам. Саме до нас поет звертається через сніги й холоди:

Народе мій, до тебе я ще верну,

Як в смерті обернуся до життя,

Своїм стражденним і незлим обличчям.

Як син, тобі доземно уклонюсь...

І дійсно, поет повернувся в Україну лише після своєї смерті, подарував нам свою поезію, свій дорогоцінний скарб – мислити відверто, без застережень.

По закінченню вечора провідний фахівець гуманітарного відділу Щербань Н.С. підкреслила, що нам важливо зберегти постать Василя Стуса як живої людини, людини, яка сміливо, самозречено боролася за високі ідеали Добра, Правди, Справедливості, Гуманізму. Він по праву вважається одним із найвизначніших українських поетів ХХ століття. Вона подякувала всіх за спільну співпрацю і запросила присутніх ознайомитися з книжковою виставкою підготовленою працівниками бібліотеки «Дозволь мені, мій вечоровий світе, упасти зерном в рідній стороні...», де була представлена література з різних відділів бібліотеки про життєвий і творчий шлях Василя Стуса.

На цей раз студенти розходилися мовчки, мені здається, у багатьох було відчуття, що душа кожного з них доторкнулась до чогось дуже важливого і неперевершеного...

*Галина Осипова,
зав. відділу обслуговування*

Пам'яті Оскара Мойсейовича Барама – фундатора кафедри хімії, визначного педагога, вченого, громадянина

хімії нашого вузу, 15 з яких (1961-1976) був її завідувачем. Як один із фундаторів кафедри, талановитий педагог, наставник студентської молоді, Учитель учителів, він зробив значний внесок у розвиток факультету, університету.

Своєрідна духовна аура Гоголівського вузу... Усталені традиції подвижництва на освітянській ниві складались, розвивались і примножувались упродовж 200-літньої історії Ніжинської вищої школи багатьма відомими вченими-педагогами... Серед них назвемо й Оскара Мойсейовича Барама, який 24 роки (1952-1976) своєї плідної наукової та педагогічної діяльності присвятив кафедрі

28 квітня 2008 року йому виповнилося б 90 років від дня народження. Ним вихована багаточисельна кагорта вчителів хімії винятково високого професіоналізму та глибокої відповідальності за обрану професію. Оскар Мойсейович Барам сформував ціле покоління викладацького складу нашої кафедри, яке вчилось хімії у нього ще на студентській лаві... Ми, його учні - випускники нашого факультету, де б не працювали, глибоко вдячні долі за те, що вона звела нас с Оскаром Мойсейовичем, який власним прикладом, відношенням до людей і праці невимушено прищеплював нам людяність, безкорисливість, порядність, наполегливість у навчанні, науково-дослідній і громадській роботі. Кожен, хто у нього вчився, проніс через все своє життя почуття глибокої причетності і шани до своєї Альма-Матер, своїх учителів і наставників. Оскар Мойсейович один з тих завідувачів кафедри хімії, який набагато років уперед визначив її обличчя, перспективи подальшого розвитку, що підтвердилося її подальшою історією, результатами діяльності його послідовників, серед яких назвемо, насамперед, професора А.В.Домбровського. Ці дві особистості доклали багато зусиль для того, щоб сучасна кафедра хімії Ніжинського університету мала досить високий науковий кадровий потенціал і належну матеріальну базу. Та все ж варто наголосити, що основу для якісного стрибка у цьому відношенні було закладено ще у роки діяльності Оскара Мойсейовича, який на той час майже чи не один серед викладачів кафедри мав науковий ступінь. Сформувати молодий і перспективний колектив кафедри, насамперед, з кращих випускників факультету, спрямувати їх різнобічні наукові інтереси у потрібне русло, таке непросте завдання поставив і успішно вирішив Оскар Мойсейович у ті непрості 60-70 роки минулого століття. А поряд з цим, зробити на природничому факультеті складні хімічні дисципліни найулюбленишими для студентів. Адже хімія як навчальна дисципліна у Ніжинській вищій школі мала досить глибокі корені. Ще Статут фізико-математичного ліцею (1832-1840) передбачав функціонування хімічної лабораторії, а ліцеїсти поряд з прикладною математикою, фізикою вивчали хімію і технологію. Одночасно Оскар Мойсейович прагнув виховати у майбутніх учителів бажання викладати хімію у школі як один із найцікавіших предметів... Все це вдалось, як неординарній особистості, зробити Оскару Мойсейовичу, життєвий шлях якого був досить непростим.

Народився він 28 квітня 1918 року на ст.Лугіни Південно-Західної залізниці Волинської губернії (тепер Житомирської області) в сім'ї службовця. Після смерті спочатку матері, а потім і батька, у 16 років він залишився круглою сиротою. Закінчивши у 1932 році 7-річну школу, пішов працювати на завод ім.Артема у м.Києві, спершу учнем токаря по металу, а потім токарем. Але бажання продовжувати вчитись не полишала юнака, а жадоба до знань залишилась у нього на все життя. Обравши професію хіміка, він з відзнакою закінчує спочатку індустріальний робітфак, а потім хімічний факультет Київського державного університету ім.Т.Г.Шевченка. У часи студентства Оскар Мойсейович активно працює на кафедрі фізичної хімії, виконуючи самостійні наукові дослідження, результатом яких стала Перша премія на конкурсі студентських наукових робіт. Тема дослідження, яка стала програмним на все його життя, була пов'язана з вивченням поліморфних модифікацій сульфиду ртуті. До речі, однокурсниками Оскара Мойсейовича по університету були видатні українські вчені-хіміки А.М.Голуб та академік АН України Ф.С.Бабічев, з якими він підтримував постійні зв'язки, що чинили благодатний вплив на розвиток нашої кафедри. Нас, на той час молодих викладачів, Оскар Мойсейович залучав до роботи науково-методичного семінару, який працював під керівництвом зав.кафедрою неорганічної хімії Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка, професора А.М.Голуба, автора відомого українського підручника з неорганічної хімії, за яким навчались студенти і який гідно конкурував з російськомовними підручниками з цієї навчальної дисципліни. Хімічний факультет цього університету пізніше закінчив і син Оскара Мойсейовича. Продовжуючи династію хіміків він згодом захистив кандидатську дисертацію, здобув звання кандидата хімічних наук.

Університет закінчено з відзнакою, попереду цікаві задуми, робота, але все гине у вихорі лихоліття Вітчизняної війни. Вже 7 липня 1941 року О.М.Барам призваний до лав Радянської Армії, з листопада 1941 року знаходиться на передовій війни, яку закінчив у військовому чині майора. Скупі слова говорять про ці непрості для нього роки життєвого шляху: брав участь в обороні Москви, у визвольних боях на території Росії, Білорусії, України; нагороджений орденом "Червоної Зірки", медалями "За бойові заслуги", "За оборону Москви"... На початку 1944 р. Оскар Мойсейович був тяжко поранений. Майже півроку провів він у госпіталях і лише у грудні 1944 р. прибув до визволеного Києва, залишившись на все життя інвалідом Вітчизняної війни. Ці сторінки його життя були досить болісними у багатьох відношеннях. Треба було бути достатньо мужньою і цілеспрямованою людиною, щоб навчитись писати лівою рукою, оскільки права була покалічена війною. Писати впевнено і чітко... А ще залишатись хіміком-експериментатором і виконувати досить складні хімічні дослідження: адже хіміку потрібна не лише розумна голова, а й вправні руки. Тому творити справжній подвиг Оскар Мойсейович продовжував і в повоєнний час, виховуючи нас, своїх учнів, мистецтву долати труднощі і досягати поставленої мети.

Повоєнна робота Оскара Мойсейовича розпочинається в Інституті удосконалення працівників промисловості будівельних матеріалів. Але сформована вже потреба викладацької діяльності, яка стане головною на все життя, реалізується з травня 1945 року через роботу асистента кафедри хімії Українського інституту удосконалення провізорів. Він включається в активну наукову роботу – розробку розпочатої ще в студентські роки теми, яка завершується в 1949 році захистом кандидатської дисертації. Дослідження виконано без відриву від основної роботи. Захист дисертації дозволив за конкурсом очолити кафедру загальної хімії Провізорського інституту.

При появі вакансії на кафедрі Ніжинського державного педагогічного інституту ім.М.Гоголя О.М.Барам у 1952 р. обирається за конкурсом на посаду старшого викладача, а через чотири роки стає доцентом кафедри хімії. Організаторські здібності, яскраво

виражені якості талановитого педагога і науковця виділяють Оскара Мойсейовича поміж викладачів кафедри. У 1961 році він стає завідувачем кафедрою хімії, перебуваючи на цій посаді до 1976 року. За цей відрізок часу на кафедрі докорінно змінилось ставлення до навчального процесу, зазнали змін наукові напрями досліджень викладачів, значно зросла теоретична наповнюваність хімічних дисциплін, посилилась практична спрямованість методичної підготовки майбутніх учителів хімії. Розпочалась практика захисту дипломних робіт кращими студентами-хіміками. Чисельно і якісно змінився склад кафедри.

Одночасно зростає матеріальна база кафедри хімії, яка переходить у нове приміщення. Ім'я Оскара Мойсейовича сьогодні можна було б присвоїти кожній лабораторії нашої кафедри. Адже завдяки його особистим зусиллям і незаперечному авторитету, за його ескізами проектувались хімічні лабораторії при будівництві нового корпусу, а коли вони запрацювали – наповнювався зміст лабораторних практикумів з усіх хімічних дисциплін. Як ніхто, Оскар Мойсейович умів об'єднати колектив кафедри і спрямувати його на вирішення поставленої мети.

Він так прагнув внести в життя педагогічного вузу ауру класичного університету, який сам закінчив. Збагачував навчальні плани відповідними хімічними дисциплінами, піклувався за теоретичний рівень навчальних програм. Підтримуючи тісні зв'язки з Київським держуніверситетом, науково-дослідними інститутами Києва запрошував для читання лекцій провідних українських учених-хіміків. Зрозуміло, сформувати багаточисельні кафедри хімічного факультету класичного університету у педагогічному інституті було неможливо. Та все ж саме за його проектом, на відміну від багатьох педагогічних вузів України, сьогодні у нас цілеспрямовано функціонують навчальні лабораторії неорганічної хімії, аналітичної хімії, органічної хімії, фізколоїдної хімії, біохімії, методики викладання хімії, наукова лабораторія тощо.

Можливо саме тому, поміж інших запрошень працювати, професор А.В.Домбровський обрав нашу кафедру, прийнявши естафету завідувача у Оскара Мойсейовича Барама, якого щиро поважав. Зберігаючи усталені традиції, він продовжив її послідовний розвиток у нових напрямках і звучаннях.

Піклуючись про підготовку кадрів вищої кваліфікації, О.М.Барам залучає до роботи на кафедрі, насамперед кращих випускників факультету. Ця традиція з тих часів стає усталеною в діяльності кафедри впродовж усієї подальшої історії її розвитку, що засвідчує і сучасний її кадровий склад. Поряд з досвідченими ст.викладачами М.П.Солдатовим, В.І.Горбенком, Г.Є.Кислинською, а пізніше і доцентом О.С.Косихініним, розпочинають свою діяльність і молоді викладачі-асистенти: випускник Дніпропетровського університету В.І.Семеніхін (1964), випускники Ніжинського педінституту І.І.Кочерга, П.В.Нога (1964), С.М.Лукашов (1965), Н.І.Лукашова (1967), а згодом і випускник Кримського педінституту А.Є.Бородін. Практично всі вони за сприяння О.М.Барама визначаються у певних напрямках наукових досліджень. Йде цілеспрямоване навчання їх в аспірантурі провідних науково-дослідних інститутів Києва та Москви. Оскар Мойсейович прагне, щоб коло наукових інтересів викладачів було пов'язано з відповідними навчальними дисциплінами, які вони викладають. Так, через аспірантуру були підготовлені біохімік В.І.Семеніхін, фізхімік І.І.Кочерга, органік С.М.Лукашов, неорганік П.В.Нога, методист-хімік Н.І.Лукашова, викладач хімічної технології А.Є.Бородін.

Поступово, починаючи з 1972 року вони успішно захистили кандидатські дисертації і стали ядром кафедри наступних десятиліть, забезпечивши якісну підготовку майбутніх учителів хімії, продуктивну наукову діяльність і можливість атестації кафедри за четвертим рівнем її акредитації.

Як завідувач кафедри, О.М.Барам завжди був для нас прикладом і взірцем викладацької, наукової та громадської діяльності, який завжди ставив пошуки і використання нового в центр роботи кафедри. Здається в його житті не було і хвилини, коли б він не думав про її майбутнє, не втілював свої задуми у діяльність кафедри, факультету.

На новому рівні на кафедрі організовується методична робота, яка стає предметною, наближеною до практики школи. О.М.Барам глибоко занурюється у проблеми методичної підготовки студентів, публікує ряд робіт з методики викладання хімії в середній та вищій педагогічній школі, видає актуальний і сьогодні навчальний посібник для вчителів "Основи перебігу хімічних реакцій" (1978), а у співавторстві з викладачами біологічних кафедр факультету розробляє посібник "Природоохоронна освіта в школі", який був опублікований у 1981 році. Питання, які досліджував Оскар Мойсейович, більш ніж сучасні і сьогодні.

В центрі його уваги перебуває і проблема розвитку інтересу школярів до хімії. За його ініціативою в 60-х роках минулого століття при кафедрі починає функціонувати школа юних хіміків, яку відвідували учні шкіл м.Ніжина. У 1969 році до 100-річчя періодичного закону Д.І.Менделєєва школа відзначається Почесною Грамотою Всесоюзного хімічного товариства ім.Д.І.Менделєєва. Кафедра хімії стає фундатором і організатором хімічних олімпіад у місті та області, а представники кафедри стають членами журі Всеукраїнських олімпіад юних хіміків.

Проте теоретична підготовка студентів і викладачів завжди була центральною в роботі кафедри і тому в середині 60-х років уперше запрацював теоретичний семінар викладачів, а окремо – і практикум.

Наукова діяльність Оскара Мойсейовича тривала понад 40 років, його наукові інтереси стосувалися фізичної та колоїдної хімії. Всього ним опубліковано понад 50 наукових праць, серед яких є дослідження і в галузі аналітичної, неорганічної хімії, методики навчання хімії. Серед співавторів – значне число членів кафедри, особливо тих, кому він, як справжній Учитель, дав путівку в життя, щасливе майбутнє.

Вихованці факультету віддають глибоку шану високому професіоналізму О.М.Барама, який викладав неорганічну хімію, фізичну і колоїдну хімію, методику навчання хімії, започаткував комплексну навчально-виховну виробничу практику з хімії на хімічних підприємствах України, розробив науково-обґрунтовану систему підготовки студентів випускного курсу до Державного екзамену з хімії, був вимогливим, принциповим і справедливим до студентів. Протягом усіх років керівництва кафедрою він забезпечував й високий рейтинг серед кафедр інституту, що безумовно сприяло якісній професійній підготовці майбутніх учителів хімії. Багато років вони та їх учні, що обрали педагогічну професію, як своєрідний заповіт Оскара Мойсейовича, продовжують сіяти розумне, добре, вічне.

Педагогічна діяльність Оскара Мойсейовича не обмежувалась навчальними дисциплінами, які він викладав. Його громадська робота і на сьогодні є прикладом самовідданості, постійних пошуків, нестандартних, творчих підходів. Випускники минулих років завжди згадують виробничі практики з хімічної технології, під час яких студенти одночасно ознайомлювались також з історією України, її багатющою культурою, працею і досягненнями її трудівників. При його безпосередній участі розроблено систему виховної роботи, в якій значне місце посідали поїздки студентів до культурних центрів Києва, Москви, Ленінграду. А чого варті поїздки на День Перемоги до Волгограду, або

поїздки до Прибалтики тощо. Величезного значення надавалось і вивченню культурної спадщини рідної Чернігівщини.

Без сумніву можна стверджувати, що Оскар Мойсейович Барам за точним висловом Тамари Дмитрівни Пінчук є однією із яскравих зірок, що залишив помітний слід в серцях тих, кого він навчав, з ким спілкувався – щиро вдячність та вічну пам'ять.

Він був близьким і недосяжним, оскільки все робив краще, знав набагато більше, був взірцем для наслідування. Його вже немає серед нас – він помер у грудні 1993 року за п'ятнадцять років до свого 90-річчя. Проте, в усій діяльності його учнів, кафедри хімії і факультету, започатковане ним і випробуване життям залишається і продовжує примножуватися.

*Ніна Лукашова,
доцент кафедри хімії*

Студентська весна – 2008

4 квітня відбувся гала-концерт фестивалю художньої самодіяльності «Студентська весна – 2008», у якому кращі номери представили переможці конкурсу, які були визначені журі фестивалю за номінаціями.

У розмовному жанрі за художнє читання прози та поетичних творів I місце посіла Тетяна-Марія Литвинюк, студентка

філологічного факультету, за авторську поезію «А скільки років самотності...», II місце теж за авторську поезію «Історія Чернігівського краю» належить Василіні Сіденко, студентці філологічного факультету. II місце за художнє читання має і Марія Бригінець, студентка факультету іноземних мов; III місце розподілили студентки факультету іноземних мов Вікторія Струць та фізико-математичного факультету Юлія Марчукова.

Серед драматичних колективів першими стати студенти театральної студії університету, які представили на розгляд журі уривок із «Ромео і Джульєтти» В.Шекспіра; II місце поділили драматичний колектив філологічного факультету з драматичною постановкою «Знаєте ли вы украинскую ночь?» та драматичний колектив історико-юридичного факультету з уривком п'єси Г.Квітки-Основ'яненка «Сватання на Гончарівці».

У номінації «хореографія» серед бальних танців I місце посіли студенти фізико-математичного факультету Мохир Валерій та Півторацький Євген, II місце – хореографічний колектив «Шаленство» історико-юридичного факультету.

Серед представлених сучасних танців II місце поділили ансамбль «Explosion» факультету іноземних мов та колектив «Шаленство» історико-юридичного факультету; III місце також посіли два колективи: «Premium» факультету іноземних мов та ансамбль «Gettogether» філологічного факультету.

Серед сольних номерів I місце посіла Анна Ходот з хореографічною композицією «Арабські ночі».

У номінації «вокал» сольних виступів місяця розподілилися так: I місце – Сергій Руденко, студент факультету культури і мистецтв, та Олена Красно сільська, студентка історико-юридичного факультету; II місце у Ірини Шаповал, студентки факультету іноземних мов та Олександра Мисюри, студента історико-юридичного факультету; III місце – Ольга Роляк, студентка філологічного факультету, Марія Риженко, студентка факультету іноземних мов.

Серед ансамблів малих форм II місце посів дует у складі Валерія Шевченка та Михайла Шатура, студентів факультету іноземних мов, III місце у тріо історико-юридичного факультету у складі Тетяни Подорван, Ольги Красносільської та Олени Гузь.

III місце серед ансамблів посів вокальний колектив «Калинонька» філологічного факультету.

За одностайним рішенням журі гран-прі цього року отримала Наталія Скворцова, студентка факультету культури і мистецтв.

Після концерту відбулося відзначення переможців, під час якого голова журі Заслужений артист України Володимир Дорохін зачитав наказ про преміювання переможців фестивалю художньої самодіяльності «Студентська весна – 2008», які отримали грошові премії від 80 до 200 гривень, а ректор університету професор Олександр Бойко вручив переможцям грамоти.